

Bilaga 6:14 till kommunstyrelsens protokoll den 17 mars 2004, § 21

PM 2004 RIV (Dnr 324-743/2004)

Fritidsklubbar för elever i skolår 4-6, pilotprojekt 2004

Borgarrädsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Stadsledningskontoret ges i uppdrag att initiera, stödja och nära följa upp
föreslagna pilotprojekt i enlighet med vad som anförs i denna
promemoria.

Föredragande borgarrådet Erik Nilsson anför följande.

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade i budget för 2003 att alla elever i skolår 4-6 ska erbjudas att vara med i en fritidsklubb på sin skola. I samband med tertiärrapport 1 för 2003 konstaterades dock att de ekonomiska förutsättningarna för staden kraftigt försämrats och att ett genomförande måste skjutas på framtiden. I tertiärrapport 2 för samma år beslutades slutligen att ett utvecklingsarbete av fritidsklubbarna ska genomföras och att 6 mnkr avsätts för pilotverksamheter på skolor i olika delar av staden.

Avsikten med fritidsklubbarna är att utnyttja stadens resurser och skapa samarbete mellan skolan, kulturskolan och idrottsföreningarna för att på ett stimulerande vis erbjuda fritidsverksamhet för barn i skolår 4-6. I enlighet med beslutet i tertiärrapport 2 ska projektet drivas av en projektgrupp bestående av stadsledningskontoret, idrottsförvaltningen, kulturförvaltningen samt berörda stadsdelsförvaltningar. Fritidsklubbarna ska på så vis kunna erbjuda barnen pröva-på-verksamhet i form av kulturskolans utbud samt spontanidrott handlett av idrottsföreningarna.

Stadsledningskontoret har redovisat ett tjänsteutlåtande där det anförs att en helhetssyn på barns lärande gör skolbarnsomsorgens kvalitet än viktigare, särskilt för de barn, vars föräldrar inte har möjlighet att ge barnen den stimulans som t.ex. olika kultur- och idrottsaktiviteter innebär. Föreliggande förslag avser främst att genom ett antal ”pilotprojekt” under år 2004 utveckla formerna för ett ökat och förbättrat samarbete mellan öppna fritidsklubbar och främst kulturskolan och idrottsrörelsen.

Stadsledningskontoret föreslår att sex stadsdelar ska ingå och att nio pilotprojektsverksamheter initieras under 2004. Kontoret bedömer det dock angeläget att pilotprojekten kan fullföljs under vt 2005. Medel till stadsdelsnämnderna kommer att fördelas i samband med tertiärrapport 1 2004 för projekttiden 2004.

Mina synpunkter

Barns fritid i Stockholm i dag ser mycket olika ut. En stor grupp har en rik fritid fylld med varierade aktiviteter medan en annan stor grupp inte har möjligheter att delta alls. Vi vet av senaste årens forskning att det i första hand är barn till akademiker som deltar i kulturskolans verksamheter och oftast är det samma grupp som även tar del av idrottens utbud.

Det kulturella kapitalet genereras i tidig ålder och då delar av stadens befolkning inte givits samma plattform bidrar det till ökad segregation. Att ges tillgång till kulturen redan i unga år både som utövare och publik är därför en fråga om demokrati.

Samtidigt vet vi utifrån Skolhälsans rapport för 2002/2003 att så många som 1/3 av 9-10-åringar i de resurssvaga stadsdelarna är överviktiga och feta. En av anledningarna är att avsevärt färre barn i de fattigare stadsdelarna deltar i någon fysisk aktivitet på fritiden i jämförelse med barnen i de resursstarka områdena.

Stadens 10-12-åringar behöver jämlikare villkor för sin fritid och den tid som infaller efter att skolan tar slut. Den fritidsverksamhet som finns idag för denna målgrupp behöver kompletteras och genom att utnyttja skolornas och stadens resurser på ett effektivare sätt kan barnen erbjudas spännande verksamheter. Genom prova-på-verksamheter med inslag av både kultur och idrott kan grupper som annars inte deltar erbjudas en trygg och innehållsrik fritidsklubbssverksamhet.

Idrottsföreningarna i Stockholm har ett stort intresse av att nå nya grupper som annars inte deltar i idrottslivet, vilket främst gäller flickor. Genom fritidsklubbarna kan skolorna samverka med föreningarna och ta hjälp av idrottsledarna för att erbjuda spontanidrott. Samtidigt finns infrastrukturella resurser inom staden i form av sim- och idrottshallar. Kulturskolan kan genom sina pedagoger på ett enkelt vis i en trygg och avslappnad miljö öppna dörrarna för de barn som inte tidigare kommit i kontakt med de kulturella uttrycken.

Föreslagna pilotprojekt syftar till att utveckla fritidsverksamheten för elever i skolår 4-6 i sex stadsdelar där nio klubbar ska ingå. Fördelningen av de redan tilldelade 6 mnkr görs utifrån överenskommelse mellan stadsledningskontoret och berörda stadsdelsnämnder baserat på bidrag/barn i pilotprojektsverksamheterna samt administrativa kostnader. De föreslagna stadsdelarna och skolorna är följande.

- ? Årtaskolan och Östbergaskolan, Enskede-Årsta sdn,
- ? Maria Fritidsklubb, Mariaskolan, Maria-Gamla stans sdn,
- ? Hökarängs- och Västbodaskolan, Farsta sdn ,
- ? Johannesdalsskolan, Skärholmens sdn,
- ? Elinsborgsskolan och Hyllingeskolan, Spånga-Tensta sdn,
- ? Kungsholmens Friskola, Kungsholmens sdn.

Förutsättningarna skiljer sig mellan de olika områdena och i vissa finns redan befintlig verksamhet som kan stå som förebild för nyetableringar. Verksamheterna kan komma att drivas i såväl enskild form som av skolorna själva. Frågor som måste utredas närmare gäller storleken på klubbavgifterna, utnyttjande av stadens sim- och idrottshallar, idrottsföreningarnas medverkande, kulturskolans resurser m.m. De erfarenheter som görs genom pilotprojekten kommer att utgöra grunden för ett storskaligt genomförande.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Stadsledningskontoret ges i uppdrag att initiera, stödja och nära följa upp föreslagna pilotprojekt i enlighet med vad som anförs i denna promemoria.

Stockholm den 4 mars 2004

ERIK NILSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Redan i dag existerar fritidsklubbar på en del skolor där önskemål funnits. På samtliga skolor finns dessutom öppen fritidsverksamhet för mellanstadiebarn. Det ter sig därför som en märklig prioritering att inleda en storskalig utbyggnad av kommunala fritidsklubbar när grundskolan står inför stora nedskärningar.

Det är dock mycket angeläget att elev- och föräldraföreningar och andra frivilliga organisationer ges möjlighet att medverka, antingen som ansvariga för att driva verksamhet eller som inspiratörer och viktiga samtalspartners för skolorna.

Det också värt att notera att socialdemokraterna i valrörelsen lovade att alla 10-12 åringar skulle erbjudas plats i en fritidsklubb. Detta är alltså ännu ett vallöfte som inte kommer att infrias.

ÄRENDET

Kommunfullmäktige beslutade i budget för 2003 att alla elever i skolår 4-6 ska erbjudas att vara med i en fritidsklubb på sin skola. I samband med tertialrapport 1 för 2003 konstaterades dock att de ekonomiska förutsättningarna för staden kraftigt försämrats och att ett genomförande måste skjutas på framtiden. I tertialrapport 2 för samma år beslutades slutligen att ett utvecklingsarbete av fritidsklubbarna ska genomföras och att 6 mnkr avsätts för pilotverksamheter på skolor i olika delar av staden.

Avsikten med fritidsklubbarna är att utnyttja stadens resurser och skapa samarbete mellan skolan, kulturskolan och idrottsföreningarna för att på ett stimulerande vis erbjuda fritidsverksamhet för barn i skolår 4-6. I enlighet med beslutet i tertialrapport 2 ska projektet drivas av en projektgrupp bestående av stadsledningskontoret, idrottsförvaltningen, kulturförvaltningen samt berörda stadsdelsförvaltningar. Fritidsklubbarna ska på så vis kunna erbjuda barnen pröva-på-verksamhet i form av kulturskolans utbud samt spontanidrott handlett av idrottsföreningarna.

Stadsledningskontoret har tagit fram ett tjänsteutlåtande där man anför att en helhetssyn på barns lärande gör skolbarnsomsorgens kvalitet än viktigare, särskilt för de barn, vars föräldrar inte har möjlighet att ge barnen den stimulans som t.ex. olika kultur- och idrottsaktiviteter innebär. Föreliggande förslag avser främst att genom ett antal ”pilotprojekt” under år 2004 utveckla formerna för ett ökat och förbättrat samarbete mellan öppna fritidsklubbar och främst kulturskolan och idrottsrörelsen.

Stadsledningskontoret föreslår att sex stadsdelar ska ingå och att nio pilotprojektsverksamheter initieras under 2004. Kontoret bedömer det dock angeläget att pilotprojekten kan fullföljs under vt 2005. Medel till stadsdelsnämnderna kommer att fördelas i samband med tertialrapport 1 2004 för projektiden 2004.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 17 februari 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Uppväxtvillkoren för barn och ungdomar skiljer sig fortfarande alltför mycket åt. Barn till föräldrar, som kan ge sina barn mycket stimulans genom t.ex. deltagande i olika typer av kultur- och idrottsaktiviteter, får ett väsentligt försteg framför de barn, vars föräldrar inte har möjlighet att ge detta. Detta påverkar barnens förutsättningar att tillägna sig inte bara kunskap, utan också social kompetens, självkänsla och tron på den egna förmågan. Faktorer som har avgörande betydelse för den enskilde individens förutsättningar för en positiv personlig utveckling. Samhället måste förstärka sina insatser så att alla barn får den fysiska, mentala och sociala stimulans som är så viktig för deras fortsatta utveckling.

Barns och ungdomars utveckling och lärande ska ses i ett helhets- perspektiv. Barns lärande upphör inte när skoldagen är slut. Tvärtom bär barnen med sig en mängd funderingar och frågor som kan utvecklas till ny kunskap och nya erfarenheter i samspelet med andra barn och vuxna. En positiv identitets- och känslomässig utveckling är för barnen, liksom god social kompetens, en viktig förutsättning för möjligheterna att påverka inte bara sitt eget liv utan också samhällets utveckling. Skolbarnsomsorgens kvalitet är i detta perspektiv en viktig samhällsangelägenhet.

Kommunerna är sedan år 1995 i lag skyldiga att erbjuda 10-12-åringar meningsfulla fritidsaktiviteter. Stadens årliga kostnad för sådan öppen fritidsklubsverksamhet beräknas vara 40 mnkr. I budgetarbetet inför 2004 konstaterades att det ekonomiska utrymmet f.n. inte medgav bredare satsning på förbättrade öppna fritidsklubbar.

Kommunstyrelsen beslöt dock senare i anslutning till behandlingen av tertialrapport 2 år 2003 avsätta 6 mnkr för ett antal ”pilotprojekt” med start under år 2004.

Ärendets beredning

Fritidsklubbarnas verksamhet ska utgå från Skolverkets allmänna råd (2000:2) för öppen fritidsverksamhet. Stadsledningskontoret har samrått med stadsdelsförvaltningar, kultur- och idrottsförvaltningarna och företrädare för befintliga verksamheter och föreningslivet.

Föreliggande tjänsteutlåtande bygger i allt väsentligt på vad som framkommit vid underhandskontakter med verksamhetsansvariga.

Principiella överväganden

Allmänt

Stadsledningskontoret delar uppfattningen att skolbarnsomsorgens kvalitet har betydelse också för barnens lärande. Verksamheten kan aktivt medverka till en positiv identitets- och känslomässig utveckling hos barnen. Den sociala kompetensen är likaså en viktig framgångsfaktor för alla. Skolbarnsomsorgens personal har här god kompetens att tillvarata och utveckla också inom ramen för de förbättrade öppna fritidsklubbarna.

Verksamheten förutsätter ett nära samarbete mellan olika aktörer i samhället och ställer delvis nya och stora krav på tillgång till lokaler i närsamhället - i skolan, i idrottsanläggningar, hos föreningsliv, etc.. Revirgränser måste överbryggas.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för verksamheten. Fritidsklubb kan också drivas i enskild regi.

Verksamhetens innehåll ställer också nya krav på pedagogiska metoder, samarbete och flexibilitet i arbetet. Erfarenheterna från tidigare s.k. mellanstadieverksamheter i staden visar bl.a. på svårigheterna att, med mindre resurser än vid de traditionella fritidshemmen, klara de krav som en mera öppen verksamhetsform ställer. Pedagogiskt stöd för personalen bedöms vara angeläget. Detta gäller också pilotprojektet.

Förmågan att samarbeta med många parter såväl kommunala som utomstående (t.ex. föreningslivet) bedöms vara en nyckelfråga för att lyckas etablera och bedriva en för barnen attraktiv verksamhet inom alla de intresseområden som måste finnas för att attrahera både flickor och pojkar i olika åldrar. Stadens egna förvaltningar och verksamheter förutsätts spela en framträdande roll i tillskapandet av en bra verksamhet för barnen. Det gäller särskilt idrottsförvaltningens och kulturförvaltningens olika resurser och aktiviteter. Enskilt driven fritidsverksamhet utgör idag också ett väsentligt inslag och måste tas tillvara. Föreningslivet, engagerade föräldrar och andra enskilda personer med särskilda intressen kommer också att utgöra en viktig resurs i arbetet.

Projektorganisation

Stadsledningskontoret bedömer – mot bakgrund av ovan sagda – att införandet och uppbyggnaden av en ändamålsenlig och framgångsrik förbättrad öppen fritidsklubbssverksamhet med ”pilotprojektens” start 2004 ställer sådana krav på samordning och stöd, att kontoret föreslås utse projektledare.

Kontoret föreslår vidare att Maria Fritidsklubb, som i hög grad stått modell för de förbättrade fritidsklubbarna, engageras för fortbildning av pilotprojektens personal med start under våren 2004.

Kommuncentralt följs pilotprojektet av, jämte projektledaren, en mindre projektgrupp från närmast berörda förvaltningar.

Närmast berörda förvaltningar är (pilotprojektens) stadsdelsförvaltningar, kulturförvaltningen och idrottsförvaltningen.

Pilotprojekten

Pilotprojekten, som föreslås starta senast ht 2004, syftar främst till att ge ökad kunskap om ändamålsenliga former för samverkan. Projektens huvudinriktning skall vara att kunna erbjuda barnen goda möjligheter till spontanidrott och att "pröva på" olika idrotter/aktiviteter.

Pilotprojekt kan starta redan under vt 2004 om detta bedöms lämpligt. Personalen erbjuds under 2004 bl.a. ovan nämnda fortbildning.

Pilotprojekten har valts bl. a. i syfte att belysa olika möjligheter till samverkan då de strukturella förutsättningarna varierar stort inom staden.

Lokalt anpassade lösningar kräver samtidigt anpassad uppföljning och värdering.

Stadsledningskontoret gör bedömningen att pilotprojekten främst bör nära följas av projektledningen och att uppföljningen huvudsakligen siktar till att dokumentera framgångsfaktorer vid ökad samverkan med t.ex. föreningslivet.

Pilotprojekten bör därför ges möjlighet att löpande träffa projektledningen också för gemensamma diskussioner.

Kontoret föreslår att medel avsätts för pilotprojektens uppföljning, värdering och dokumentation. Avsatta medel tas i anspråk på sätt som projektledningen bestämmer.

Följande skolor/verksamheter har, förutsatt att berörd stadsdelsnämnd /motsvarande godkänner medverkan, valts bli pilotprojekt:

Årtaskolan och Östbergaskolan, Enskede-Årsta sdn, (ca 225 resp.80 elever 4-6);
Maria Fritidsklubb, Mariaskolan, Maria Gamla stan sdn, (ca 230 elever 4-6); Hökarängsskolan och Västbodaskolan, Farsta sdn, (ca 120 resp. ca 190 elever 4-6);
Johannesdalsskolan, Skärholmens sdn, (ca 190 elever 4-6);
Elinsborgsskolan och Hyllingeskolan, Spånga Tensta sdn, (ca 50 resp. 130 elever 4-6);
Kungsholmens Friskola, Kungsholmens sdn, (ca 35 elever 4-6).

Finansiering

Finansiering av pilotprojekten föreslås ske inom ramen för avsatta 6 mnkr år 2004. De stadsdelsnämnder som deltar i pilotprojekten kommer att erhålla ett bidrag för de elever i årskurserna 4, 5 och 6 som fritidsklubbens verksamhet omfattar. Till detta kan komma ersättning för utvärdering, dokumentation, e.t.c., efter särskild överenskommelse.

Medel till stadsdelsnämnderna kommer att fördelas i samband med tertiärrapport 1 år 2004 för projektiden år 2004. Kontoret bedömer det dock angeläget att pilotprojekten kan fullföljas under vt 2005. Detta förutsätter att ytterligare medel tillförs.

Kontoret föreslår att 0,5 mnkr reserveras kommuncentralt att disponeras av projektledningen för förberedande fortbildningsinsatser, gemensam projektövergripande utvärdering och dokumentation, e.t.c..

Ersättning om 0,5 mnkr till Maria Fritidsklubb för omfattande utrednings- och annan medverkan på uppdrag av stadsledningskontoret under förberedelsearbetet år 2003 räknas likaledes av. Ersättningen utbetalas efter rekvisition.

Till pilotprojektens drift kan sålunda 5,0 mnkr fördelas som bidrag. Bidrag till pilotprojekt förutsätts även kompensera för det normala merarbete som pilotprojekten föranleder (t.ex. samråd, uppföljnings- och utvärderings-arbete).

Fritidsklubbarnas organisation kan variera

Stadsdelsnämnden kan t.ex. finna det mest ändamålsenligt att näraliggande skolor erbjuder eleverna aktiviteter via gemensam fritidsklubb (i egen regi eller enskild regi) om eleverna därigenom kan erbjudas ett bredare och bättre verksamhetsutbud. Samordningsfördelar med andra barn- och ungdomsverksamheter måste också beaktas. Varje fritidsklubb måste bygga på de varierande lokala förutsättningar som gäller.

Stadsledningskontoret vill särskilt betona vikten av att den förbättrade fritidsklubsverksamheten också bygger vidare på verksamheter som finns och som har intresse, vilja och förmåga att utvecklas.

Erfarenheterna från pilotprojekten förutsätts också kunna bidra med ytterligare kunskap om – och villkoren för - lämpliga framtida lokala verksamhetsstrukturer.

Kvalitetskriterier för fritidsklubbar

Allmänt förhållningssätt

Aktiviteter

Barnens behov och intresse ska styra verksamhetens innehåll.

Attraktiv för alla

Verksamheten skall tilltala flickor och pojkar samt yngre och äldre barn i lika stor utsträckning.

Mångfald

Flera fasta aktiviteter att välja på inom sektorerna kultur/skapande, idrott o lek samt data. Barnen väljer hela tiden själva vad de vill göra i verksamheten.

Kompetent personal

Personalen skall ha lämplig kompetens för respektive aktivitet.

Kundorientering

Ge god service till barn och föräldrar.

Hemvist och övriga lokaler

- Som bas skall varje fritidsklubb ha en hemvist i eller i nära anslutning till skolan.
- Lokalens potential bör utnyttjas maximalt. För att skapa bästa möjliga samverkansfördelar kan t.ex. rastverksamhet, fritidsklubb och ungdomsgård nyttja samma lokal.
- Ett kvalitativt mellanmål skall erbjudas i hemvist alternativt i skolans matsal.
- Skolan skall inom principen för samverkan tillhandahålla övriga lokaler såsom gymnastiksal, musiklokal, etc., då dessa eftermiddagstid ej används till ordinarie skolverksamhet. Särskild hänsyn skall tas till dessa behov vid schemaläggningen inför det kommande läsåret. Tillgång till gymnastiksal är av största vikt för att fritidsklubbarna skall kunna erbjuda alla barn aktiviteter.
- Skolgårdarna bör också utnyttjas och ges förutsättningar för ytterligare användningsområden.

Klubbmedlemskap

Barnen är inte inskrivna i den öppna fritidsverksamheten på samma sätt som i förskola eller fritidshem. Barn / föräldrar väljer här att låta barnet bli medlem i fritidsklubb som erbjuder barnen stimulerande fritidsaktiviteter utifrån vars och ens intresse. Barnen ges här ett större egenansvar för sin fritidsverksamhet än vid fritidshemmet.

Barn som är i behov av det traditionella fritidshemmets tryggare verksamhet skall även fortsättningsvis efter ansökan och särskild prövning erbjudas plats vid fritidshem.

Schematisk bild av hur en fritidsklubb kan se ut

